

GYÖRI LÁSZLÓ A rossz utazás

Még éltek a szüleim, fiatal voltam, alig harmincéves. Meszszire laktunk tőlük, az ország másik szögletében, alig-alig láttuk egymást, ebben az időben már két hosszú éve, ideje volt meglátogatnunk őket. Úgy határoztunk, hogy kislányunk bár még egészen kicsi, mindössze négyhónapos, útra kelünk, és az idei karácsonyt otthon, a szüleimnél töltjük.

Korán keltünk, csak így érkezhettünk valamikor este a távoli kisvárosba. Luca csöndes kisbaba volt, hiába vertük föl, nem sírt, sőt egész úton alig itatta az egereket, igazán nem lehetett rá semmi panaszkodásunk, nem nehezítette meg a dolgunkat. Egy bőröndöt vittünk magunkkal, nem nagyot, s egy útításkaszerűséget. A bőröndben az álló holmik voltak, úgy értem, amelyekhez nem kellett hozzányúlnunk egész úton, ingatlan holminak is nevezhetném őket, az útításkaszerűség pedig az ingóságokat tartottuk: a száraz pelenkát, a tejes, a teás üveget, a szükséges ennivalót. Noha innen indult a vonat, már csaknem tele volt, éppen hogy akadt egy olyan fülke, ahová mind a ketten le tudtunk telepedni, kislányunk az ölkékben nyugodott. Dombóvárig személyvonaton közlekedtünk, azaz előbb egy kis nehézség támadt. Az ötödik vagy a hatodik falunál a hangosbemondó leszállított bennünket, autóbuszra kellett zsúfolódnunk, egyetlenegy várt bennünket, a poggyászok alig fértek el az utastérben, a csomagtartóban, helyet, egyet, csak a kisbabára való tekintettel kaptunk. Nagy volt a hangzavar, mindenki méltatlankodott, váratlanul ért bennünket, hogy át kell szállnunk, egyszer le, egyszer föl, a téli hidegben igazán kellemetlen közjáték.

Dombóváron egy ideig várni kellett a Pécs felől érkező gyorsra. Hosszú, kusza, összevissza hullámzó tömegben állodogáltunk. Az emberár először nyugtalanodott, majd kénytelen-kelletlen lassan elcsöndesedett. Kislányunk az én karomban feküdt, mi is a többiekkel együtt szorongtunk, nem hagyhattuk el a peront, a vonat bármelyik pillanatban befuthatott. Karácsony előtt lévén, felborult a menetrend: újabb meg újabb járatokat indítottak, s nem lehetett tudni, melyik mikor vág be az állomás elé. A hangszóró úgyszólván szünet nélkül ontotta az újabb meg újabb közleményeket. Áthaladó szerelvényekre, tolatásokra figyelmeztetett, késedelmekről, pótszerelvényekről tájékoztatott. A névtelen sokadalomban ácsorogtunk, kislányunkat időnként átadtuk egymásnak; a bőrönd meg az útításkaszerűség a földön hevert, egyszer-egyszer megérintettem őket a lábammal, úgy ellenőriztem, a helyükön vannak-e még.

A gyorson sikerült helyet kapnunk, a Déli pályaudvarig kényelmesen, minden különösebb esemény nélkül tettük meg az utat. Talán egyedül a melegtől szenvedtünk, forró, fülledt levegő töltötte be a fülkét, úgy éreztem, hogy a csomagok hevítik át, mint valami fahasábok, egymásra púpozva halmozódtak, föl, egészen a mennyezetig. Mindenki ajándékot hurcolt valahová, mintha a fél országot a másik fél országba költöztették volna át, teljesen fölöslegesen, értelmetlenül, hogy a végén a megajándékozottak ugyanolyan ajándékaikat visszacipeljék oda, ahonnan elindultak. Nem lenne egyszerűbb az ajándékozásnak egyszer s mindenkorra végét vetni? Micsoda kín, fejtörés minden évben – gondoltam. Ha már annyira ajándékozhatnánk az embereknek, ha már végképp elkerülhetetlen, nem volna könnyebb pénzzel megváltani? A keresgélés, a futkosás megrontja a karácsony örömet, elkésérlíti az egész decembert, igazán kész kálvária. Kislányomra néztem, ő is kap valamit, anélkül hogy fel fogná az ajándék értelmét. Békésen tűrte a kényelmetlenséget, néha ugyan megfeszítette, hátravetette magát, sírt egy sort, a tea azonban lecsillapította: szomjas volt a szerencsétlen. Egyetlen kisbaba volt a fülkében, egy idősebb néni sokat mosolygott rá, megkérdezte, hogy hívják, tesszett neki a neve, elmesélte, hogy három unokája van, két fiú, egy lány, ők azonban már nagyobbak, s a lányához utazik Ceglédre. Az ismeretség a Déli pályaudvaron véget ért, fülkebeli útítársaink többnyire elbúcsúztak tőlünk, további jó utat kívántak, ahogyan megszoktuk, de volt, aki anélkül távozott. Egy nagydarab férfi leszegte a fejét, maga elé meredt, mint akinek terhére vagyunk, s elsőnek nyomakodott ki az ajtón.

Égett a szemem az álmatlanságtól, a rengeteg ember láttán valósággal szédelegtem, elszoktam a nagyvárosi forgatagtól, az a néhány esztendő, amelyet a fővárostól messzire, egy szelíd kisvárosban töltöttem, elidegenített a hajdan természetesnek tetsző nyüzsgéstől, lökdöséstől, az emberek közelségétől, ingerelt, hogy kedvem ellenére lépten-nyomon testi érintkezésbe jutottam velük. A Nyugati pályaudvar, amely annak idején semmi gondot nem okozott, természetesen, magától értetődően, otthonosan jártam-keltem benne, az üvegcarnok alól gyakran indultam ki a vonatjain, s gyakran tértem ugyanide vissza, most kétségbe ejtett, szorongtam a szörnyű zűrzavar miatt.

Először utaztunk hármasan egy kisbabával, felelősséget éreztem iránta, egy álló napon át úton lenni vele nem csekélység. Gondosan meghánytam-vettem mindent, kötelességtudó, szigorú lelkiismeretességgel választottam ki a napot, az indulások, az érkezések, az átszállások időpontját; órák hosszat forgattam a MÁV könyvecskéjét, amíg végre összeállt egy viszonylag kellemes menetrend, s tessék: máris felborult. A Nyugatiban az orrunk előtt hú-

zott ki az a vonat (a vasutasok nyelvén az a szerelvény), amelyet már egy héttel azelőtt a férj, az ifjú apa körültekintésével kiszemeltem. Futottunk, amennyire tőlünk telt, s most izzadva, kihevülve néztük, hogyan csörögnek le a betűk az indulási táblán. Körülpillantottam, hol is van az információ. Már éppen nekieredtem, amikor ismét megzörrentek a lapok, s az indulási tábla azt írta ki, hogy Békéscsaba felé mentesítő járat indul Újszászon át. Már bent is állt, mire odaértünk, özönlöttek az utasok. Sikerült ezen is helyhez jutnunk, bár évközi kényelemről szó sem volt, karácsony előtti út volt ez is, akár az eddigiek. Csomagokkal, itt-ott egy-egy összesodort, összemadzagozott fenyőfával tolokodtak fel a lépcsőn az emberek, egyre dühösebben forrtak a kocsik, mi azonban már egy fülke mélyén fészkelődtünk, igazítottuk el boldogan a holminkat s a kisbabát. A kupé hamarosan megtelt. Hogy kikkel hozott össze a sors, azt bizony nemhogy most, már egy hét múlva sem tudtam volna felidézni. Végül mindenki elégedetten dőlt hátra, volt, aki újságot, volt, aki keresztretjvényt, volt, aki könyvet fogott, s volt, aki fáradtan lehunyta a szemét. Nemsokára nekivágtunk. Úgy becsültem, másfél-két óra késedelemmel érkezünk Békéscsabára, s ha jó a csillagunk, onnan is indítanak egy mentesítő járatot, mert ha nem, hát nem is tudom, mi lesz majd velünk.

Luca valami pépet kapott kanalanként, amíg nyelte, a fele folyton kitolult a szájacskáján, édesanyja kanállal terelgette vissza. Hamarosan elaludt. Én egy könyvet olvastam, amíg engedte a világosság. Ismertem az útvonalat, hébe-hóba felpillantottam, hogy hála Istennek, most hagytuk el éppen ezt, éppen azt az állomást, nincs okunk aggodalomra, valószínűleg időben megérkezünk, természetesen a mentesítő járat érkezési idejével számolva, mert a menetrend szerinti, amelyről olyan szerencsétlenül lecsúsztunk, egy órával hamarabb fut be Csabára.

Minden a legnagyobb rendben folytatódott, megálltunk, elindultunk, megint megálltunk, megint elindultunk. El, meg, el, meg, és egyszer csak összeroppant a ritmus. Alighogy kihúztunk, máris lecövekeltünk. Épkézláb ok nélkül, hiszen végig rendesen, szabályosan kattogtak a kerekek, nem csattantunk neki semminek, efféle gyanú föl sem merült, a fülke utasai ügyet sem vetettek rá. Jómagam is olybá vettem: valami ideiglenes, közbülső csekélység akasztott meg minket, amely egészen átmeneti, hamarosan minden a helyére zökken, újfent hallani fogjuk a kerekek könnyed, egyre erősödő surrogását, amely kisvártatva bizalmas csattogásba megy át, a vonat zakatolni fog, megáll, elindul, megáll, ahogyan az tökéletesen a helyén is való. Csakhogy az átmenetiség egy kicsit már kezdett hosszúra nyúlni. Feltápázkodtam, s kievickéltem a lábak között a folyosóra. Tele volt, az ablakokat sorban lehúzták, egyből-

egyből ketten-hárman is kidugták a fejüket, volt, aki a keskeny fűtőtestre pipiskedett, hogy messzebbre lásson.

– Mi történt? – kérdeztem attól a férfitől, aki a fülke előtt nyújtózkodott kifelé.

– Nyílt pályán állunk, de nem látok semmi rendkívülit.

– Megengedi? – kérdeztem tőle. Helyet szorított. Már sötétedett. Jobbra a vonat mögött pislogni kezdtek a falu fényei. A kocsi zsongott, ki-behúzták a fülkék ajtait. Kint azonban makulátlan csönd volt. Még egy kanyar sem segített, hogy belássuk a szerelvény állapotát, mert ameddig láttuk a kocsikat, már amennyire a sűrűsödő homályban látni lehetett őket, addig nyugodtak voltunk afelől: nem történt semmi szerencsétlenség, valamennyi ép, valamennyi a sínen vesztegel. Érthetetlen volt, felfoghatatlan. Feleségem hangját hallottam. Beszoltam, hogy ne nyugtalankodjon, nem siklottunk ki, nem ütköztünk össze, egyelőre állunk.

– Kérdezd meg a kalauzt, mi történt! – sürgetett.

– Hogy kérdezzem? Tömve a folyosó, nem tudok ki-mozdulni.

– Csakugyan! Hol a kalauz?

– Hol a kalauz?! – hallatszott innen is, onnan is. Ha bármi történik, a jegykezelő azonnal felbukkan; leszáll a vonatról, fűtyül, intézkedik, most meg mintha a föld nyelte volna el. Nem intézkedett, nem harsogott senki, az egész vonat magára maradt. Valaki leugrott róla, többen követték, nekieredtek, elindultak a motorkocsi felé. Végre előkerült a kalauz. Úgy látszik, egészen mostanáig furakodott a tömkelegben, mire idáig elért. A sapkája félre volt csúszva, a tehetetlen méregtől szinte fuldokolt.

– Engedjenek! – kiabálta. – Engedjenek! Nem történt semmi! Rögtön indulunk!

Úgy tetszett, szándékosan a folyosókon törtetett előre, mint aki tudja, mi a helyzet, és azért furakszik az emberek között, hogy szétossa, amit tud, márpedig tudja, nem történt semmi, ha történt is, az a dolga, hogy mindent elsimíts. Ez az ostoba egyenruha nem is sejti, hogy miért tespedünk már majdnem egy órája – döbbsentem rá, s én is az ajtóhoz nyomakodtam. A töltés aljában férfiak füstöltek.

– Rosszul lett a vonatvezető. Egyszer jártam már így, ez az oka, higgyék el, semmi más.

Idősebb volt, ősz, kemény fürtű, kemény kezű, olyan, aki megjárta a frontot. Bólogattak, az az, úgy van, rosszul lett a vonatvezető. Egy másik férfi, hosszú, sovány, szintén jól értesült.

– Ketten vannak, ilyenkor átveszi a másik a vezetéset.

Erre is bólogattak, egyre-másra csupa hihető, ésszerű magyarázat hangzott el. Én is rágyújtottam, nem táltam semmi értelmét, hogy előre gyalogoljak. Hirtelen fűtyszó sívított föl, a kalauzé.

– Beszállni! Beszállni!

Körözött a fénnel, sürgetőleg lóbálta a lámpát. A tanakodók felcihelődtek. Beszóltam a feleségemnek, úgy látszik, indulunk, és újra az ablakhoz furakodtam. A vonat megcsörrent, elindult visszafelé. Hátrátolatunk arra az állomásra, amelyet másfél órája hagytunk el. Mindenki türelmetlenül várta, mi következik, még az is előfordulhat, hogy egészen a Nyugatiig toloncolnak bennünket, egyszerűen nem tudtuk megoldani a rejtélyt. A hangszóró végre utasított bennünket. Autóbuszra kellett szállnunk, véget ért a rossz utazás, de vele együtt a kényelem is, újra gyötrődnünk kellett, mint ma már egyszer Dombóvár előtt. Szerettem volna tudakozódni, hogy végeredményben történt-e velünk bármiféle baleset, azonban a csomagok miatt nem hagyhattam el a feleségemet, egyébként is már túlestünk mindenben. Az államvasutak úgysem köti az orrunkra, ami ránk tartozik, úgy véli, egyedül őt illeti a titok, az utas dolga pusztán az utazás, de hogy miként viszik egyik helyről a másikra, s hogy közben jól, rosszul, mi-

ként üzemelnek az államvasutak alkatrészei, merőben az államvasutak belügye.

Terjedni kezdett a hír: a menetrend szerinti gyors, amellyel olyan lejtőre ment a dolgunk, összeütközött egy szembejövő tehervonattal, állítólag sokan meg is haltak.

Késő éjszaka érkeztünk haza, másnap délben gyötrelmesen, szinte álomban hallottuk a rádióban, hogy igen, valóban sok ember meghalt, a számra még ma is pontosan emlékszem. Lassan tisztázódtak a részletek: rosszul működött az üzem, a vasutasok pánikba estek, minden a feje tetejére állt, szerelvények torlódtak össze, ide-oda tologatták őket, a vége nem is lehetett volna egyéb: a menetrend szerinti gyors, amelyről – mint hittük – szerencsétlen módon lecsúsztunk, úgyszólván elveszett a leszakadó, szokatlanul kegyetlen sötétségben, irányíthatatlanul rohant, s nem is történhetett másképp, belevágódott egy súlyos, ártatlan teherbe.

Lekéstünk róla, túléltek a borzalmas zűrzavart. Hát kell ennél rosszabb utazás?

MAKKAI ÁDÁM

Határ Győző halálára

Ez itt az ősgalaktika tenyészet:

Biosz, Dzoé, Nekrosz és Thanatosz,¹

s az újjászületés, mely hazához,

bárhogy tagadod régen az egészset.

Élet-halál e termékeny enyészet

(nyakad körül a döglött albatrosz²

akarja, hogy rettegj vagy darvadozz,

s kerüljön el a Nap-Szellem Eszmélet...)

Színművedben hullákat árveznek

– találó finton; s benne sok igazság –

de pesszimizmusod már átmegy ennek

fonákjába, s lám kisüt a Magasság.

Ha visszahallasz, ime egy füles:

nincs oly szerencsénk, hogy az „ég üres”.

Nincs oly szerencsénk, hogy az „ég üres”.

Isten ellen sok ördög működött,

árasztva mérget, félelmet, ködöt,

parázna pápát, aki öl s rühes.

Égtek a máglyák. Okos Ahrimán,

s a fantázia-hajcsár Lucifer

sok ezredévet ölben úgy visz el,

mint kaszás csontváz vörös paripán.

Anyag-hitet kapsz „haladás” helyett:

a „tudomány” szám-kalodába zár.

S míg dorbézol e gőg-fűtött bazár

nyolcvan fölött csak zord állóhelyet

kínál az élet, mint kegyet s kivételt,

csak angyalod tudja lelked kivé lett.

1 A biosz a fiziológiai élet, a dzoé a lelki élet, a nekrosz a fizikai halál, a thanatosz a lélek halála.

2 Célzás Samuel Taylor Coleridge *Rhyme of the Ancient Mariner* című világhírű költeményére, melyben az agg tengerész lelő egy isteni szimbólumnak tekintett albatroszt, s ennek testét nyaka körül kell viselnie, mint a bűnbánat örök jelképét. Az „albatrosz a nyakam körül” (*an albatros around my neck*) közmondássá lett az angol nyelvben.